

HANGİSİ DAHA GÜZEL? YARATICI SANATA KARŞI KALIPLAŞMIŞ SANAT ETKİNLİKLERİ¹

Zeynep Temiz²

ÖZ

Bu çalışmanın amacı okul öncesi eğitime devam eden çocukların öğretmen merkezli kalıplaşmış sanat etkinlikleri ile yaratıcı sanat faaliyetlerine katıldıktan sonra ürün ve süreç hakkındaki görüşlerini incelemektir. Bu sanat faaliyetlerini uygulayan son sınıf öğretmen adaylarının uygulamalarını değerlendirmeleri de çalışmanın kapsamı içindedir. Bu çalışmaya, 6 okul öncesi eğitimi son sınıf öğretmen adayı ve onların öğretmenlik uygulaması dersini aldıkları anasınıflarındaki 96 çocuk katılmıştır. Çocuklara önce kalıplaşmış bir sanat etkinliği olan civciv yaptırılmış ardından açık uçlu yaratıcı sanat etkinlikleri uygulanmıştır. Daha sonra çocuklardan ve öğretmen adaylarından uyguladıkları etkinlikleri değerlendirmeleri istenmiştir. Çalışmanın verilerini analiz etmek için içerik analizi tekniği benimsenmiştir. Kalıplaşmış etkinliklerde çocukların ortaya çıkardıkları ürünler birbirinin hemen hemen aynısı olmuştur. Yine de çocuklar yaratıcı sanat etkinlikleri yerine kalıplaşmış etkinlikleri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durumun süreç yerine ürüne önem verilen sınıf ortamından kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğretmen adayları ise çocuklara seçme şansı tanıdığı için yaratıcı sanat etkinliklerini daha çok sevdiğini ve ilerde uygulayacaklarını belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: okul öncesi eğitim, sanat etkinlikleri, yaratıcılık, öğretmen adayları.

WHICH ONE IS MORE BEAUTIFUL? CREATIVE ARTS VERSUS STEREOTYPED ART ACTIVITIES

ABSTRACT

This study investigates pre-school education children's views on product and process of art activities after participating in stereotyped and creative art activities. Evaluation of pre-service teachers who applied these art activities are also within the scope of this study. Six pre-service teachers and 96 children who attended practicum schools of those teachers participated in this study. Children first engaged in stereotyped art activity, and then a creative art activity was applied. Afterwards children were asked to evaluate the art activities that they experienced. Content analysis is utilized to analyze data. Findings revealed that children's products in stereotyped activities were almost identical. However, children expressed that they preferred stereotyped art activities. This preference might be due to the classroom environment that gives more importance to the product rather than the process. Pre-service teachers stated that they liked creative activities more as these activities enable children to initiate their own ideas.

Keywords: early childhood education, art activities, creativity, pre-service teachers.

Makale Hakkında:

Gönderim Tarihi: 18.06.2017

Kabul Tarihi: 29.07.2017

Elektronik Yayın Tarihi: 29.10.2017

¹ Bu çalışmanın bir kısmı 18-21 Ekim 2017 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen 5. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi'nde sunulmuştur.

² Yrd.Doç.Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitimi Bölümü, zakdag@yyu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4436-9737>

GİRİŞ

Küçük çocuklar için sanat eğitiminin önemi ilk olarak okul öncesi eğitimin babası sayılan Froebel tarafından ortaya atılmıştır. Froebel sanatı eğitim programına almış ve “görevler” olarak isimlendirilen etkinliklerde, hamurla çalışma, boyalarla resim yapma, kağıt katlama, nakış, dokuma gibi çalışmalara yer vermiştir (Ulutaş & Ersoy, 2004). İlerlemeci felsefenin öncülerinden Dewey (1934) ise sanat eğitiminin müfredattaki diğer dersler kadar önemli olduğuna vurgu yaparak, çocukların sanatı en derin duygu ve düşüncelerini ifade etmek için kullandıklarını ve bunu öğrenemeyen bireylerin mutlu olamadıklarını belirtmiştir. Dewey, sanat eğitiminin sadece sanata yetenekli çocuklar için değil, bütün çocukların duygusal gelişimleri için gerekli olduğunu belirtmiştir.

Montessori de çocukların öğrenirken beş duyularını aktif bir şekilde kullanmaları gerektiğine inandığından sanat eğitime önem vermiştir. Montessori'nin eğitim anlayışında yer alan estetik öğrenme ortamı sanat eğitimi ile yakından ilgilidir. Benzer şekilde Regio Emilia yaklaşımında da sanat etkinlikleri eğitim programının ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Hatta sanat eğitiminden sorumlu bir kişi (Atelierista) ve sanat etkinliklerinin yürütülmesi için bir sınıf (atelier) bulunmaktadır (Wardle, 2009).

Sanat eğitimi çalışmaları okul öncesi eğitim kurumlarında sistemli veya sistemsiz bir şekilde yürütülmektedir ve çocuklar sanat eğitimi etkinliklerinden büyük bir keyif almaktadır. Çocuklar sanat etkinlikleri yaparken sadece ellerini, elbiselerini ve etrafi kirletiyormuş gibi görünseler de sanat eğitimi hem iyi vakit geçirmelerine hem de pek çok şeyi öğrenmelerine yardımcı olmaktadır (Ulutaş & Ersoy, 2004). İyi planlanmış sanat etkinlikleri çocuklar için anlamlı öğrenme deneyimleri sunar ve çocukların başarıma duygularını buna bağlı olarak da kendine güvenlerini artırır (Kim, Park, & Lee, 2001). Eğitim ortamı çocuklara farklı materyallerle özgürce etkileşime geçme fırsatı sunacak şekilde düzenlendiğinde çocukların okulu daha çok sevdikleri ve ortaya çıkardıkları sanat ürünlerinin biçimsel özellikler yönünden daha iyi olduğu görülmüştür (Kocamanoglu & Acer, 2015). Pedagoji ve sanat gibi iki uygulamalı

disiplini birleştirmek yaratıcılık gelişimine katkıda bulunabilir. Bu noktada öğretmenler için zor olan, çocukları soru sormaya teşvik eden, cevaplar öneren, çocukların yeni beceriler kazanması ve düşünmesi için ilham verici aktiviteler bulmaktır (Scoditti, Clavica, & Caroli, 2011). Okul öncesi eğitimde sanat etkinlikleri uygulanırken ortaya çıkan üründen daha çok sürece önem verilmelidir (Fox & Schirrmacher, 2014). Çocuklar sanat etkinliklerine katılırken konu hakkında derinlemesine düşünürler, kendi orijinal fikirlerini ifade ederler, çeşit çeşit materyalle çalışırken bu materyallerin fiziksel özellikleri hakkında bilgi sahibi olurlar. Sanatla öğrenmek çocukların duygu, fikir ve sözcükler arasında bağlantı ve ilişki kurmalarını sağlar (Nimmo, 1998). Çocukların sanat etkinliklerinde gösterdikleri çaba ve ortaya çıkardıkları eserin kalitesi, yetişkinlerin çocukların ürünlerini nasıl değerlendirdiğinden etkilenmektedir. Çocuklar sanat etkinliklerinde yaptıkları ürünlerin beğenildiğini ve saygı gördüğünü fark ettiklerinde öz saygıları ve özgüvenleri artmaktadır (Katz, 1998).

Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan sanat etkinlikleri çocuğun yaratıcılığını ve hayal gücünü kullanarak problem çözmesine, eleştirel ve çözüm odaklı düşünmesine olanak tanıyan etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Sanat etkinlikleri çocukların kendilerini ifade ederek iletişim becerilerini geliştirmesine yardımcı olmalı, aynı zamanda çocuğun kendini, içinde bulunduğu kültürü ve diğer kültürleri daha iyi anlamasına olanak tanıyarak farklılıklara saygı duymasına da yardımcı olacak şekilde düzenlenmelidir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013).

Bu çalışmanın amacı okul öncesi eğitime devam eden çocukların öğretmen merkezli kalıplaşmış sanat etkinlikleri ile yaratıcı sanat faaliyetlerine katıldıktan sonra ortaya çıkardıkları ürünler ve süreç hakkındaki görüşlerini incelemektir. Ayrıca bu sanat faaliyetlerini uygulayan son sınıf öğretmen adaylarının uygulamalarını değerlendirmeleri de çalışmanın kapsamı içindedir. Bu çalışma aşağıdaki araştırma sorularına cevap aramaktadır:

- Okul öncesi eğitim alan çocuklar yaratıcı sanat ve kalıplaşmış sanat

etkinliklerini yaptıktan sonra nasıl değerlendirmektedir?

- Okul öncesi öğretmen adayları yaratıcı sanat ve kalıplaşmış sanat etkinliklerini uyguladıktan sonra nasıl değerlendirmektedir?

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

Uygulama Basamakları

Bu çalışmaya 6 okul öncesi eğitimi son sınıf öğretmen adayı ve öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında devam ettikleri anasınıflarında 5 yaşındaki 96 çocuk katılmıştır. Tablo 1 öğretmen adaylarının uygulama yaptıkları sınıfların demografik özelliklerini göstermektedir.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Çocukların Demografik Özellikleri

Öğretmen Adayı Kodu	Sınıfın Sosyo-ekonomik Düzeyi	Sınıftaki Çocuk Sayısı	
		Kız	Erkek
Ö1	Düşük	7	7
Ö2	Düşük	8	6
Ö3	Orta	9	6
Ö4	Orta	12	14
Ö5	Düşük	5	7
Ö6	Düşük	7	7

Çalışmaya başlamadan önce öğretmen adayları ile okullarda kendi uyguladıkları ve sınıf öğretmeninin uyguladığı sanat etkinlikleri hakkında görüşülmüştür. Çocukların yaratıcılıklarını geliştirdiği kesinlikle ispatlanmış etkinlikler bulunmamaktadır. Bununla birlikte çocukları düşünmeye sevk eden, soru sormalarına olanak tanıyan, meraklarını tetikleyen ve her zaman karşılaştıkları nesne, olay, olgu ve durumlardan farklı deneyimler yaşamalarına izin veren etkinlikler çocukların kendilerini ifade etmesini sağladığı için yaratıcılıklarını

geliştirdiği kabul edilmektedir (Kocamanoglu & Acer, 2015). Araştırmacı, okul öncesi eğitim programında öğretim üyesi olduğundan anaokullarında aktif olarak bulunmasını gerektiren okul deneyimi, öğretmenlik uygulaması, topluma hizmet ve araştırma projesi derslerini vermektedir. Bu dersler sırasında okullarda uygulanan sanat etkinliklerine tanık olmuş ve Okul Öncesi Eğitim programı her ne kadar çocuk merkezli olsa da anaokullarında öğretmen merkezli etkinliklerin sıklıkla uygulandığını gözlemlemiştir. Bu çalışmanın ortaya çıkmasında da bu gözlemler etkili olmuştur. Çalışmaya farklı anaokullarında öğretmenlik uygulaması dersini alan altı son sınıf öğretmen adayı katılmıştır. Öğretmen adaylarının hepsi kız öğrencidir ve yaşları 22-23 arasında değişmektedir. Çalışmaya başlamadan önce öğretmen adayları ile öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında buldukları anasınıflarındaki sanat etkinlikleri üzerine görüşülmüştür. Öğretmen adayları sınıflarında uygulanan sanat etkinliklerinin çoğunlukla öğretmen merkezli, bire bir öğretmen yönergesiyle kesme, katlama, yapıştırıma dayanan kalıplaşmış etkinlikler olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adayları ile her birinin sınıfta ayrı ayrı uygulayacağı çocukların daha önce yapmadıkları türden ve onlara seçim şansı ve karar verme fırsatı tanıyan altı etkinlik literatür araştırması yapılarak belirlenmiştir (AI-Girl Tan, 2007; Edwards, Gandini, & Forman, 1998; Fox & Schirmacher, 2014; MEB, 2013; Wardle, 2009). Daha sonra öğretmen adayları bu etkinliklerini ana sınıfındaki öğretmene göstererek sınıfta daha önce benzer bir etkinlik yapılmadığından emin olmuşlardır. Açık uçlu etkinlikler belirlendikten sonra karşılaştırma yapmak için kalıplaşmış bir etkinlik belirlenmiştir. Araştırmacının yıllardır okul panolarında görmeye alıştığı civciv etkinliği uygulanmaya karar verilmiştir.

Kullanılan Araç ve Gereçler

- A4 kağıdı
- Makas
- El işi kağıtları
- Taş
- Boya kalemleri
- Yapıştırıcı
- Bant

Bağlamsal Bilgi

Öğretmen adaylarından her biri belirlenen sanat etkinliklerinden birini seçmiştir. Öğretmen adayları civciv etkinliği ile yaratıcı etkinlikleri aynı gün içerisinde farklı zamanlarda uygulanmıştır ve akabinde çocuklara etkinlikler hakkında sorular sorulmuştur. Civciv etkinliğini uygulamak 20-30 dakika sürerken yaratıcı etkinlikleri uygulamak 30-45 dakika arasında sürmüştür. Çalışma dışarıda yapılan etkinlikleri de içerdiği için Nisan ayında yürütülmüştür. Tablo 1’de Ö1’den Ö6’ya doğru numaralandırılan öğretmen adayları aşağıdaki etkinlikleri de sırasıyla uygulamışlardır.

Ö1. Kopya Çıkarma

Çocuklara daha önce hiç bozuk parayı kağıdın altına koyup izini çıkarıp çıkarmadıkları sorulur. Yapmayanlar varsa öğretmen çocukları masaya alır her birine bozuk para verilir ve önce kendisi göstererek ardından çocuklardan kopya çıkarmasını ister. Daha sonra çocuklara A4 kağıdı dağıtır ve birlikte dışarı çıkacaklarını bahçede buldukları farklı dokuların kopyasını çıkaracaklarını söyler. Çocuklarla birlikte bahçeye çıkılır çocuklar çimen, ağaç gövdesi, demir kapı, beton zemin üzerine kağıdı yerleştirerek kopya çıkartırlar. Çocuklar çıkardıkları kopyaları sınıfa gelip asarlar ve tek tek kopyalar incelenir hangi yüzeye ait olabileceği hakkında tahminde bulunmaları istenir.

Ö2. Resim Tamamlama

Öğretmen adayı sınıfa birçok resimli dergi ve gazete getirir. Çocuklardan dergi ve gazetede resimleri incelemelerini ister. Daha sonra çocuklardan seçtikleri bir resmi kesip A4 kâğıdının istedikleri bir yerine yapıştırmalarını söyler. Ardından çocuklardan yapıştırdıkları bu resimleri istedikleri gibi tamamlamaları istenir.

Ö3. Taş Boyama

Çocukların hepsine ikişer adet taş verilir ve bu taşları birbirinin aynısı olacak şekilde boyamaları istenir. Daha sonra taşların eşleri toplanır ve bahçeye öğretmen adayı tarafından saklanır. Çocuklar ellerinde kalan taşları değiş tokuş ederler ve bahçeye çıkıp ellerindeki taşın aynısını bulmaya çalışırlar.

Ö4. Gölge Çizme

Çocuklara bahçeye çıkacakları ama öncesinde sınıftan bir oyuncak seçmeleri söylenir. Bahçede seçtikleri bu oyuncuğun gölgesini çizecekleri için oyuncaklarını buna göre seçmeleri tavsiye edilir. Çocuklar bahçeye dağılır ve oyuncaklarının gölgesi kağıdın üzerine düşecek şekilde yerleştirirler. İstedikleri boya ya da kalemle oyuncaklarının gölgesini çizerler. Sınıfa döndüklerinde çocuklar çizdikleri resimleri sergilerler ve çocuklar bütün resimlere tek tek bakıp ne olduğunu tahmin etmeye çalışırlar.

Ö5. Tavanda Resim Yapma

Çocuklara deniz altı ile ilgili bir hikaye okunur. Ardından çocuklara “*Hep masanın üstünde resim yapıyoruz. Bu gün farklı bir şey deneyelim bir de masanın altına girip resim yapalım*” denir. Çocuklar yere sırt üstü uzanır ve masanın altına girerler. Daha önce öğretmen adayının masanın altına yapıştırdığı kağıtlara istedikleri boya ya da kalemle resim yaparlar.

Ö6. Kumdan Şekiller

Öğretmen adayı sınıfa bir kova içerisinde kum getirir. Çocuklara kumla neler yapabilecekleri sorulur. Çocukların fikirleri alındıktan sonra bütün çocuklara bir miktar kum verilir. Bu kumla çocuklar istedikleri formları oluştururlar.

Bütün bu etkinlikler ve civciv yapma etkinlikleri uygulandıktan sonra çocuklara aşağıdaki sorular sorulmuştur:

- Yaptığımız etkinliklerden hangisini daha çok sevdim?
- Yarın bu etkinliklerden birini yapacak olsak hangisini yapmayı tercih edersin? Neden?
- Bu yaptığın resimde ne anlatmak istedin?
- Bu yaptığın etkinliklerden hangisi daha güzel görünüyor?

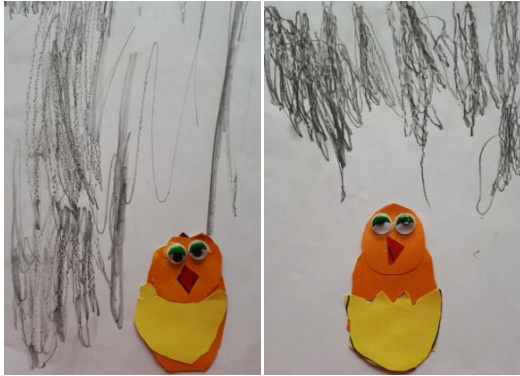
Etkinlikler tamamladıktan sonra öğretmen adayları, uyguladıkları etkinlikleri programa uygun olarak çocuk, öğretmen ve program açısından değerlendirmişlerdir. Çalışmanın

verilerini çalışmaya katılan 96 çocuğun yaptığı sanat etkinliklerindeki ürünler, sanat çalışmaları hakkında çocuklara sorulan soruların cevapları ve öğretmen adaylarının uyguladıkları kalıplaşmış ve yaratıcı sanat etkinliklerini Okul Öncesi Eğitim Programına uygun olarak yazdıkları çocuk, öğretmen ve program açısından değerlendirmeleri oluşturmaktadır. Elde edilen bu verileri değerlendirmek için içerik analizi tekniği benimsenmiştir. İçerik analizinde amaç birbiri ile ilişkili olan verileri ortak temalar altında toplayarak okuyucunun anlayabileceği şekilde yorumlayıp sunmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2006). Analiz edilen veriler frekans ve alıntı verilerek sunulmuştur.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Uygulanan Sanat Etkinlikleri

Kopya çıkarma. Fotoğraf 1’deki kopya ve civciv çalışmalarının ikisi de aynı çocuklara aittir. Soldaki resimdeki çocuk demir kapının yüzeyini kopyalarken, sağdaki ağaç gövdesinin kopyasını almıştır. Kopya etkinliğinde çocukların seçimlerinde ve eserlerinde özgürlük ve fark varken civciv çalışmaları birbirine benzemektedir.

Fotoğraf 1. Doku Kopyalama Etkinliği ve Civciv Etkinliği Örnekleri

Bu etkinlikleri yapan 14 çocuktan tamamı civciv yapmayı daha çok sevdiklerini, tekrar yapmak istediklerini ve daha güzel olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklara etkinliklerinde ne anlatmak istedikleri sorulduğunda kopya çıkaran çocuklar “Önce demir kapıya dokundum. Sonra kağıdı üzerine koyup izini çıkardım” ya da “Ağacın yanına oturdum kağıdı üstüne koydum ve karaladım” gibi süreci ve seçimlerini yansıtan cevaplar

verirken civciv etkinliğinde bütün çocukların verdikleri cevap “Civciv” olmuştur.

Resim tamamlama. Fotoğraf 2’de resim tamamlama etkinliklerinin yanına yine aynı çocukların ürünü olan civcivler yerleştirilmiştir. Bu sanat etkinliklerine baktığımızda da kalıplaşmış etkinlikleri birbirinden ayırmak pek mümkün değilken yaratıcı sanat etkinlikleri çocukların kendilerine özgü görünmektedir.

Fotoğraf 2. Resim Tamamlama ve Civciv Etkinliği Örnekleri

Bu iki sanat etkinliğini yapan 14 çocuktan sadece iki tanesi resim tamamlamayı daha çok sevdiğini üç çocuk ise yaptıkları tamamlama etkinliklerinin daha güzel görüldüğünü söylemiştir. Bu iki sanat etkinliğine katılan diğer çocukların tamamı civciv yapmayı daha çok sevdiklerini, tekrar yapmak istediklerini ve daha güzel görüldüğünü belirtmişlerdir. Yukardaki tamamlama çalışmalarını yapan çocuklara resimlerinde ne anlatmak istedikleri sorulunca ilki “Kız çiçek dikmiş. Akşam olunca da yıldızlar çıkmış” şeklinde açıklamıştır. İkinci resmi yapan çocuk da “İçinde bir sürü

insan var. Roket onları götürüyor. Adam o roketi kullanıyor. Adamın adı Ekber” diyerek resmini açıklamıştır. Buna benzer olarak resim tamamlama sanat etkinliğini yapan çocuklar resimleri hakkında değişik açıklamalar yapmışlardır. Yaptıkları açıklamalardan bazıları çocuklar hakkında bize bilgi verirken bazı bilgiler çocuklara ek soru sorarak onların dil gelişimlerini desteklememize olanak verecek niteliktedir. Cıvciv etkinliği ise açık uçlu bir etkinlik olmadığından çocuklarla daha derinlemesine sohbet etme imkanı tanımamaktadır.

Taş boyama. Taş boyama çalışması oyun etkinliği ile birleştirildiğinden çocukların daha çok ilgisini çekmiş bu nedenle çocuklar tarafından diğer etkinliklerle kıyaslanınca cıvciv etkinliğine göre daha fazla tercih edilmiştir.

Fotoğraf 3. Taş Boyama ve Cıvciv Etkinliği Örnekleri

Bu birbirinden farklı sanat etkinliklerini yapan 15 çocuktan beş tanesi taş boyama etkinliğini daha çok sevdiklerini, yine yapmak istediklerini ve daha güzel göründüğünü belirtmiştir. Geriye kalan on çocuk ise cıvciv etkinliğini tercih etmiştir. Diğer çalışmalarla kıyaslayınca bu çalışmada erkek çocuklar açık uçlu olan taş boyamayı daha çok sevmişlerdir. Çocuklardan bir tanesi etkinliklerden hangisi daha güzel görünüyor sorusuna *“Boyadığım taşlar”* diyerek kendi yaptığı ürünü sahiplenmiştir. Bu ifade çocuklara birbirinin kopyası olan sanat etkinlikleri yerine kendilerinden bir şeyler katabilecekleri özgün ürünler yaptırmanın önemini ortaya çıkarmaktadır. Bir diğer çocuk da *“Hep cıvciv*

yapalım” diyerek kalıplaşmış sanat etkinliklerine olan ilgisini dile getirmiştir.

Gölge çizme. Gölge çizme etkinliğine katılan 26 çocuktan 12 tanesi gölge etkinliğini daha çok sevdiklerini yine yapmak istediklerini söylerken bu iki çalışmaya ait ürünlerini karşılaştırmaları istendiğinde üç tanesi cıvcivin daha güzel olduğunu söylemiştir. Bununla birlikte cıvciv etkinliğini yapmayı daha çok sevdiğini ve daha güzel bulduğunu söyleyen 14 çocuktan beş tanesi *“yarın bu iki etkinlikten hangisini yapmak istersin?”* sorusuna gölge etkinliğini yapmak istediklerini söylemişlerdir.

Fotoğraf 4. Gölge Çizme ve Cıvciv Etkinliği Örnekleri

Gölge etkinliğini daha çok sevmelerine rağmen cıvcivi daha güzel bulan ya da kendi yaptığı etkinliği beğenmediği için cıvcivi tercih eden çocukların seçimlerini yetişkinler olarak biz şekillendiriyor olabiliriz. Gölge etkinliğine katılan çocuklardan birisi *“Oyuncak çizdim. Gölgesini yapmak istedim. Güzel olmadı.”* diyerek kendi ürününe olumsuz yaklaşmıştır. Bir diğer çocuk da *“Cıvcivi sevdim. Çünkü cıvcivi daha güzel yaptım. Beğendim.”* şeklinde ürününü açıklamıştır. Bu ifadeler çocukların sanat çalışmalarında süreç yerine sonuca odaklandıklarını göstermektedir. Gölge etkinliğinin diğer etkinliklere göre daha fazla sevilmesinin nedeni dışarda yapılıyor olması olabilir.

Tavanda resim yapma. Masanın altına yatıp yukarı doğru resim yapan on iki çocuktan yedi tanesi masanın altına girip resim çizmeyi sevdiklerini, yine yapmak istediklerini söylemiştir. Bununla birlikte bu çocuklardan

bir tanesi civciv etkinliğini daha güzel gördüğünü belirtmiştir. Civciv etkinliğini sevdiklerini söyleyen beş çocuktan iki tanesi 5 yaş sınıfında olmalarına rağmen yaşları daha küçüktü ve kolları masanın altına yetişmediğinden resim çizmekte zorlanmışlardı. Masanın altında resim yapmayı bu nedenle sevmemiş olabilirler. Bu durum etkinlikler seçilirken çocukların gelişimsel özelliklerine dikkat edilmesinin gerekliliğine işaret etmektedir.

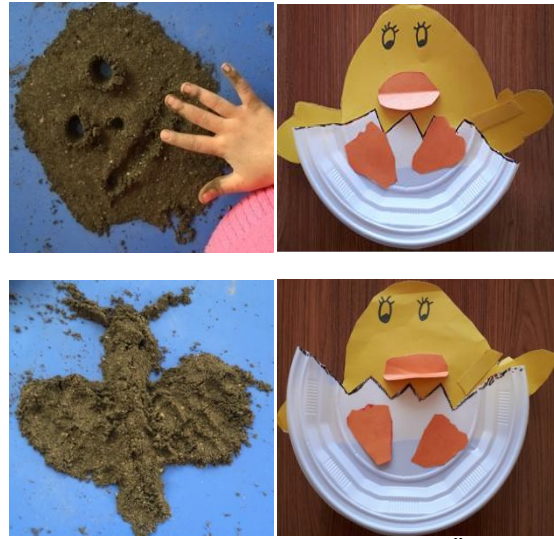

Fotoğraf 5. Tavanda Resim Yapma ve Civciv Etkinliği Örnekleri

Çocuklara yaptıkları sanat etkinliklerinin hangisinin daha güzel olduğu sorulduğunda yine “Deniz aracım güzel”, “Deniz kızım güzel. Çok sevdim.”, “Benim resmim güzel olmuş.” gibi ifadeler kullanarak yaptıkları resimleri sahiplenmişlerdir. Çalışmaya katılan 96 çocuktan hiçbirisi civciv etkinliğinden sonra çıkardığı ürün için sahiplenme (iyelik) ifadesi

kullanmamıştır. Masanın altında resim çizmeyi oyun olarak gördükleri için de bu etkinliği daha çok sevmiş olabilirler.

Kumdan şekiller. Kum etkinliğine katılan 14 çocuktan dördü civciv etkinliğini tercih ederken dokuzu kumdan şekiller yapmayı daha çok sevdiğini, yine yapmak istediğini belirtmiştir. Fakat bu dokuz çocuktan altısı civciv etkinliğinin daha güzel gördüğünü ifade etmişlerdir. Çocuklardan biri “Civciv etkinliği güzel oldu çünkü herkesinki civcive benzedi.” diyerek sanat etkinliklerinin amacına aykırı olan fakat sınıf ortamında sanat etkinliklerinden beklenenleri yansıtmaktadır. Ayrıca diğer bir çocuğun “Civciv etkinliğini sevdim çünkü keseceğim yerler belliydi.” diyerek kendine seçim hakkı tanımayan etkinlikleri daha çok sevdiğini belirtmiştir.

Fotoğraf 6. Kum ve Civciv Etkinliği Örnekleri

Son olarak Fotoğraf 7’de kalıplaşmış sanat etkinlikleri topluca verilmiştir ki çocuklara ne kadar az seçim şansı tanıdıkları ve birbirlerinden ayırt edilmelerinin zorluğu açıkça gösterilebilsin. Ayrıca, tüm sanat etkinliklerine ilişkin çocukların bu etkinlikleri değerlendirme durumları Tablo 2’de genel durumu yansıtacak şekilde sunulmuştur.

Fotoğraf 7. Civciv Etkinliği Örnekleri

Tablo 2. Yaratıcı Sanat Etkinliklerine Katılan Çocukların Etkinlikleri Değerlendirmeleri

Yaratıcı Etkinliği	Sanat	Katılan Çocuk Sayısı	Ortaya Çıkan Ürün Daha Güzel	Yaratıcı Sanat Etkinliğini Daha Çok Sevdim	Yaratıcı Sanatı Tekrar Yapmak İsterim
Kopya Çıkarma		14	0	0	0
Resim Tamamlama		14	3	2	0
Taş Boyama		15	5	5	5
Gölge Çizme		26	9	12	14
Tavanda Resim Yapma		12	6	7	7
Kumdan Şekiller		14	6	9	9

Kalıplaşmış sanat etkinliklerine örnek olarak uygulanan civciv etkinliği çocukları kısıtladığından bütün çocuklardan aynı ürünü çıkarması beklenmektedir. Sonuçta da çocukların ürünlerini birbirinden ayırt etmek oldukça zordur. Bu çalışmaya katılan öğretmen adayları çocukların tercihlerine saygı duyduklarından civcivleri yapma konusunda çocuklara esneklik tanımışlardır. Buna rağmen çocukların ortaya çıkardıkları civciv ürünlerini birbirinden ayırt etmek zordur. Öğretmenler çocuklara yardım edip hatta onların yerine etkinlikleri tamamlama kalkan ve çocuklardan örnek olarak gösterdikleri ürünlerin aynısını yapmalarını isterlerse çocukların sanat etkinliği ürünleri daha da benzer olacaktır.

Öğretmen Adaylarının Değerlendirmesi

Çocuk açısından. Öğretmen adaylarının hepsi civciv etkinliğini uygulamanın çocukların bu tür etkinlikleri yapmaya alışkın olduklarından daha kolay olduğunu belirtmişlerdir. Yaratıcı sanat etkinliklerini uygulamanın ise daha zor olduğunu ifade etmişlerdir çünkü çocuklar bu tarz etkinliklerle sınıfta ilk kez karşılaşmışlardır. Öğretmenler çocuklara yaratıcı sanat etkinliklerini anlatmakta güçlük çekmişlerdir. Bu durum kalıplaşmış etkinliklerin yönergelerinin daha açık, çocuklardan yapmaları gerekenin daha ortada olmasından kaynaklanıyor olabilir. Kum etkinliğini uygulayan öğretmen adayları durumu

şu şekilde özetlemiştir: “*Kum etkinliğinde çok eğlendiler. Fakat daha önce bu tarz etkinlikleri yapmadıklarından sürekli ‘Öğretmenim ne çizelim?, öğretmenim ben çizemiyorum, öğretmenim aklıma bir şey gelmiyor’ dediler. Çocuklar civciv etkinliğinde olduğu gibi yönerge beklediler.*”

Resim tamamlama etkinliğini uygulayan öğretmen adayı ise çocukların neden civciv etkinliğini daha çok sevdiklerini ve daha kolay yaptıklarını açıklamıştır:

“Çocuklar civciv etkinliğini yapmayı tercih ettiler çünkü onun görüntüsü ve yapması daha eğlenceli geldi. Civciv etkinliğinde uygularken gerekli yerde yardım edildi çocuklara. Çocuklar civciv etkinliğini yaparken bu etkinliği sevdikleri anlaşılıyordu. Daha önce sınıf öğretmenimle bu tarz etkinlik yapmışlar. Örneğin; kurbağa yapmışlar. Uygulaması zor olmadı.”

Kopya çıkarma etkinliğini uygulayan öğretmen adayı da çocukların yaratıcı sanat etkinliğinde zorlandığını belirtmiştir ve yine bunun nedenini çocukların bu etkinliklerle karşılaşmamış olmasına bağlamıştır: “*Çocuklar civciv etkinliğe göre bu etkinlikte biraz zorlandılar. Bunun sebebi de bilmiyor olmalarıydı sanırım.*”

Öğretmen açısından. Bütün öğretmen adayları daha zor uygulansa da yaratıcı sanat etkinliklerini uygulamayı ilerde öğretmen olduklarında tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları dört yıllık eğitimleri boyunca çocukların yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik etkinlik yapmaları konusunda eğitim almaktadırlar. Fakat okullarda sanat etkinliklerinin son derece kalıplaşmış bir şekilde uygulanmasına tanık olmaktadır ve kendi tercihlerini yaratıcı sanat etkinliklerinden yana kullanmaktadırlar. Gölge etkinliğini uygulayan öğretmen adayı neden bu etkinlikleri kullanacağını şu şekilde belirtmiştir:

“Çocukların özgürce çalışabilecekleri ve yaratıcılıklarını geliştirebileceği nesnelerin gölge çizimi etkinliğini tercih ederim çünkü etkinliği uygularken her çocuk bireysel olarak ortaya kendilerinden bir şeyler katma şansı yakaladı. Civciv etkinliğine

baktığımda hepsi hemen hemen aynıyken diğer etkinlikte hangi çocuğun ne yaptığını onlara sormadan ayırt edebildim. Çocuklar gölge çizimi etkinliğinde daha çok heyecanlandılar ve hevesle yaptılar. Civciv etkinliğinde ise sık sık bu tarz etkinlikleri yaptıkları için çok olağan karşıladılar ve yaparken ne yapacaklarını gayet iyi biliyorlardı ama diğer etkinlikte sürekli sorular sorup merakla arkadaşlarının da nasıl yaptıklarını izlediler.”

Taş boyama etkinliğini yaptıran öğretmen adayı ise iki etkinliği karşılaştırıp neden açık uçlu olanı seçeceğini özetlemiştir:

“Çocuklar için yaratıcılıklarını geliştirecek taş boyama ve saklama etkinliğini tercih ederim çünkü çocukları etkinliklerde ne kadar özgür bırakır ve kısıtlamazsak çocukların hayal güçleri o kadar çok gelişir. Taş boyama etkinliğini uygularken çocuklara şu renge boyayın ya da şöyle yapacaksınız deyip çocukları kısıtlamadım istedikleri renge boyadılar ve eğlendiler. Civciv etkinliğinde ise çocuklar belli bir kalıp gösterip böyle bir civciv yapacağız deyip çocukların hayal güçlerini kullanmalarını kısıtladım. Kalıpları verip çizgilerden kesmelerini ve civcivi tamamlamalarını istedim.”

Program açısından. Masanın altında resim yaptıran öğretmen adayı programın gerekliliklerini yerine getirebilmek için yaratıcı sanat etkinliklerine duyulan ihtiyaca vurgu yapmıştır: “*Genel olarak çocukların hepsi çok eğlendi, bir kağıt daha istediler. Çocukların bazen böyle farklı etkinliklere ihtiyacı var. Bu yaratıcı etkinliklere çocuklar daha fazla katılım gösterdiler ve günlerini farklı geçirmelerini sağladı. Çocukların yaratıcı etkinliklere ihtiyacı var.*”

Okul Öncesi Eğitim Programı sanat etkinliklerinde ortaya bir ürün çıkarmaktan çok sürece odaklanılmasını önermektedir. Buna göre öğretmenler grubun sayısına ve özelliğine göre çeşitli etkinlikler ve etkinliklerle ilgili materyaller hazırlanmalı, çocuğa seçme fırsatı tanımalıdırlar (MEB, 2013). Bu çalışmada

olduğu gibi çocuklara bir civciv kalıbı verip öğretmenin yönergeleri doğrultusunda parçaları birleştirerek ortaya ürün çıkarmalarını istediğimizde programın hedeflerine ulaşamayız. Bu çalışma Nisan ayının sonuna doğru yapıldığından çocuklar pek çok sanat etkinliğine katılmışlardı. Katıldıkları etkinliklerin önemli bir kısmı ürün odaklı olduğundan kendilerine sürecin daha önemli olduğu çalışmalar sunulunca çocuklar yine de ürüne daha çok önem vermişlerdir. Bu çalışmada çocukların civcivi daha güzel bulmalarının nedeni ürüne daha çok önem verilen sınıf ortamı ve eğitim etkinlikleri olabilir. Oysa çocuklara bir model gösterip yönergeleri takip ederek aynısından yapmalarını istemek onların gelişimlerine uygun değildir. Küçük çocuklara büyük pastel boyalar, büyük kağıtlar ve fırçalar vererek bu materyalleri kendi kendilerine manipüle ederek keşfetmelerine izin vermeli ve ortaya tamamlanmış bir sanat ürünü çıkarmalarını beklememeliyiz bu sayede çocukların öz-düzenleme becerileri gelişecektir (Bredenkamp & Copple, 1997).

ÖNERİLER

Artut'un (2001) ifade ettiği gibi çocuğun sanatsal ürünleri onun düşünme dili hakkında bize ipuçları verir çünkü hiçbir çocuk birbirinin aynı gelişimsel, bilişsel, duyuşsal ve algılama özelliklerine sahip olmadığından hiçbir çocuk aynı sanat ürünlerini ortaya koymaz. Fakat bu durum ancak çocuklara yaratıcı ve özgür sanat etkinlikleri sunulduğunda ortaya çıkar. Bu çalışmada görüldüğü gibi çocukların belli kalıplar içinde hareket etmesini istediğimizde ortaya çıkan sanat ürünleri birbirinin benzeri olmaktadır ve çocukların özelliklerini yansıtmaktan uzaktır.

Yine Katz'ın (1998) belirttiği gibi çocukların sanat ürünleri hakkındaki düşünceleri yetişkinlerin sanat ürünlerine yaptıkları değerlendirmelerden etkilenmektedir. Bu çalışmada görüldüğü gibi çocuklar açık uçlu sanat etkinliklerinde daha iyi vakit geçirirler dahi kalıplaşmış sanat etkinliklerinde çıkan ürünün daha güzel olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin dolayısı ile de ailelerin çocukların kalıplaşmış sanat etkinliklerinde ortaya çıkardıkları ürünlere daha çok değer vermesinden kaynaklanmış olabilir. Çocukların sanat eğitimi ile ilk

karşılaştıkları dönemin okul öncesi eğitim olduğunu düşünürsek sanat etkinlikleri çocuklara sanat zevkinin oluşumu, ruh sağlığının korunması, özgün düşünme yeteneği, sözel dile alternatif farklı bir iletişim yolunu kullanabilme, hayal gücünün gelişmesi ve özgüvenin oluşumu gibi birçok değeri kazandıracak şekilde tasarlanmalıdır (Ayaydın, 2010). Çocuklara kalıplaşmış etkinlikler yaptırarak onların hangi alanda yetenekli olduklarını belirleyip uygun yönlendirmeyi yapamayız. Çocuklara kalıplaşmış sanat etkinlikleri sunup benzer ürünler ortaya çıkarmalarına neden olmak yeteneklerinin keşfedilmesine engel olmak dışında çocukların gelişimlerinin yanlış değerlendirilmesine de yol açabilir. Morrison'ın (2006) belirttiği gibi çocukların ortaya çıkardıkları sanat eserleri otantik değerlendirme boyutlarından birini oluşturmaktadır. Bütün çocuklar birbirine benzer sanat çalışmaları yaptıklarında gerçekçi bir değerlendirme yapılamayacaktır. Bütün bunlardan daha önemlisi çocuklara kalıplaşmış sanat etkinlikleri yaptırmak onların yaratıcılıklarını geliştirmeyeceği gibi körelmesine neden olacaktır çünkü çocuklar yaratıcılıklarının gelişmesi için risk almaya, keşfetmeye, merak uyandırıcı bir ortama, birçok seçeneğin arasında seçim yapmaya ihtiyaç duyarlar (AI-Girl Tan, 2007; Daniels & Peters, 2013).

Öğretmen çocuklara bir kaplumbağa örneği gösterip aynısından yapacaklarını söyledikten sonra çizdiği parçaları dağıtıp kesmelerini ve plastik tabağa yapıştırarak bir kaplumbağa yapmalarını istediğinde çocuklar kaplumbağalarının diğer arkadaşlarınınkinden kötü görünmemesi için kendilerinden isteneni yapacaktır. Ortaya çıkaracakları ürüne kendilerinden bir şeyler katmak yerine ürünlerinin öğretmenin gösterdiği örneğe benzemesi için uğraşacaklardır. Çocuklar her şeyin farkındadır ve yaptıkları ürünler diğerlerinininki kadar iyi görünmediğinde bunu gayet iyi bilirler (Fox & Schirrmacher, 2014). Öğretmenler bu tarz etkinlikler yaptırıldıklarında her ne kadar ürüne değil sürece odaklandıklarını söyleseler de bunu gerçekleştirmeleri bu çalışmada görüldüğü gibi çok mümkün olmamaktadır.

KAYNAKLAR

- AI-Girl, Tan (2007). *Creativity: A handbook for teachers*. New Jersey: World Scientific Publishing.
- Artut, K. (2001). *Eğitim fakülteleri ve ilköğretim öğretmenleri için sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ayaydın, A. (2012). Okul öncesi dönemde görsel sanatlar eğitiminin bireye kazandırdığı değerler. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 187-200.
- Daniels, S., & Peters, D. B. (2013). *Raising creative kids*. Tucson, AZ: Great Potential Press.
- Dewey, J. (1934). *Art as experience*. New York: Capricorn.
- Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (1998). *The hundred languages of children*. Norwood, NJ: Ablex.
- Fox, J. E., & Schirmacher, R. (2014). *Çocuklarda sanat ve yaratıcılığın gelişimi*. (N. Aral & G. Duman, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Katz, G. (1998). What can we learn from Reggio Emilia? In C. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.), *The hundred languages of children* (2nd ed., pp. 27–45). Norwood, NJ: Ablex.
- Kim, H., Park, E., & Lee, J. (2001). “All done! Take it home.” Then into a trashcan?: Displaying and using children's art projects. *Early Childhood Education Journal*, 29(1), 41-50.
- Kocamanoglu, D. Ö., & Acer, D. (2015). Examining children's art products and determining their aesthetic judgment in a preschool classroom where learning centers were used. *Journal of Education and Future*, (7), 1-16.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). *Okul öncesi eğitim programı etkinlik kitabı*. Ankara: Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/okuloncesietkinlikkitabi.pdf> adresinden erişildi.
- Morrison, G. S. (2006). *Fundamentals of early childhood education* (4th ed.). New Jersey: Pearson.
- Nimmo, J. (1998). Connections: Using the project approach with 2-and 3-year-olds in a university laboratory school. In C. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.), *The hundred languages of children* (pp. 251–267). Norwood, NJ: Ablex.
- Scoditti, S., Clavica, F., & Caroli, M. (2011). Review of architecture and interior designs in Italian kindergartens and their relationship with motor development. *International Journal of Pediatric Obesity*, 6(S2), 16-21.
- Ulutaş, İ., & Ersoy, Ö. (2004). Okul öncesi dönemde sanat eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(1), 1-12.
- Wardle, F. (2009). *Approaches to early childhood and elementary education*. New York: Nova Science Publisher.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kaynak Gösterme

- Temiz, Z. (2017). Hangisi daha güzel? Yaratıcı sanata karşı kalıplaşmış sanat etkinlikleri. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi*, 7(2), 51-61. <http://www.ated.info.tr/index.php/ated/issue/view/14> adresinden erişildi.